
19

TIL FEST MED ROMERNE: *BERIGET & BERUSET*

Af

**JULIE LEJSGAARD
CHRISTENSEN**

FORMIDLINGSCHEF,
CAND.MAG.

ANNE MARIE NIELSEN
MUSEUMSINSPEKTØR,
MAG.ART.

NY CARLSBERG GLYPTOTEK

I forbindelse med særudstillingen "Beriget & Beruset. Forsvundne skatte fra Romerriget", der blev vist i sommeren 2018, udfoldede Glyptoteket for alvor sin nye strategi for udstillinger og formidling. At kunne vise den unikke skat, der rummer i alt 25 kilo rent sølv i form af cirka 90 bægre, skåle, kander og statuetter, var kunsthistorisk set enestående. Samtidig blev udstillingen startskuddet for Glyptotekets nye ambition om at gøre museet vedkommende og relevant for et mangfoldigt publikum.

Udstillingen "Beriget & Beruset. Forsvundne skatte fra Romerriget" viste i perioden marts til september 2018 den enestående og berømte romerske sølvskat fundet i den franske by Berthouville i 1830. Den rummer i alt 25 kg rent sølv: ca. 90 bægre, skåle, kander og statuetter. Skatten dukkede op i 1830 i det område i Normandiet der gennem Julius Cæsars Gallerkrige i 1. årh. f.Kr. blev lagt ind under det romerske rige, nærmere bestemt den romerske provins Gallien, der senere er blevet berømt fra tegneserierne om Asterix og Obelix. Statuetter af den romerske gud Merkur, og senere udgravninger på stedet, har vist at skatten i 3. årh. e.Kr. af ukendte årsager blev begravet under søjlehallen i en helligdom til Merkur, den romerske gud for handel, kommunikation og tyveri. Her lå skatten uforstyrret indtil 1830.

Skatten er bevaret som et samlet fund da den blev erhvervet af Bibliothèque nationale de France (BNF) i Paris, og det var BNF som generøst udlånte den efter en gennemgribende restaurering på J. Paul Getty Museum i Malibu i årene 2010-2016.

Ny strategi, ny formidling, nye samarbejdsformer

At kunne vise den unikke skat på Glyptoteket var kunstfagligt set enestående, og samtidig blev udstillingen det første omdrejningspunkt for Glyptotekets nye formidlingsstrategi i arbejdet med at gøre museet vedkommende og relevant for et mangfoldigt publikum. I strategiperioden 2018-2020 er det nemlig Glyptotekets ambition at gennemføre et paradigmeskifte fra afsenderbaseret til modtagerorienteret formidling, som gennem en målgruppebevidst tilrettelæggelse af udstillingerne og tilknyttede aktiviteter tilbyder publikum langt mere varierede og aktiverende indgange til udstillingernes indhold.

Nylige publikumsundersøgelser har vist at museets gæster oplever den antikke samling som mindre relevant eller ligefrem uvedkommende. Det forpligter museet til handling i forhold til Carl Jacobsens oprindelige vision for Glyptoteket, som han ønskede skulle nå en bred skare. Men hvordan får kulturhistorien nutidig relevans og bliver vedkommende for et mangfoldigt publikum? Det spørgsmål har været omdrejningspunkt for "Beriget & Beru-

Den samlede Berthouville-skat. 25 kilo rent sølv.
Foto: Tahnee Cracchiola
© Getty-BnF

“
**Luksus
er en sød gift
som det er nemmere
at fordømme end undgå**
”

Udpluk af publikums respons på lydsporet

Det passede virkelig godt sammen! Det var god harmoni. Det var det. Mere af den slags! (Mand, 70'erne, dansk)

[...] it created an atmosphere and a feel... I have never had this experience in other museums ... (Kvinde, 18 år, russisk)

Så er det bare fedt at gå rundt og kigge på skatte imens, det giver også noget ekstra til oplevelsen, når han fortæller om det her fine festbord og man kan gå og kigge på alle skåle og fade og sådan noget... Det giver noget ekstra. (Kvinde, 20'erne, dansk)

Hvordan får kulturhistorien nutidig relevans og bliver vedkommende for et mangfoldigt publikum?

set”, som i tråd med museets nye strategi er tilrettelagt i et samarbejde mellem museets kuratorer, formidlings- og undervisningsafdeling samt kommunikation og marketing.

Luksus og det gode liv – et universelt tema

I tilrettelæggelsen af udstillingen indgik workshops med fokusgrupper som identificerede begreberne ”luksus” og ”det gode liv” som en relevant, nutidig vinkling på romersk luksus i kejsertiden – fra den raffinerede luksus blandt romere i selve Rom til den mere ydmyge ”dagligdags” luksus i imperiets udkant.

Udstillingens luksuriøse genstande sættes i en forståelsesmæssig ramme af den antikke forfatter Gajus Petronius’ satiriske fortælling *Satyricon* fra kejser Neros tid i 1. årh. e.Kr. Her holder den nyrige, frigivne slave Trimalchio en overdådig middag. Fortællingen udgør et indblik – om end karikeret – i en social kontekst hvor udstillingens genstande kunne have indgået. Hos Trimalchio serveres overdådige retter på eksklusivt sølvservice, som med deres motiver fra græsk mytologi samtidigt fungerer som

”conversation pieces” og dermed som markører af både økonomisk og kulturel kapital. I Petronius’ fortælling er rigdom dog ikke så entydig: De overdådige retter er vulgære; vinen flyder for meget; og værten selv – Trimalchio, den tidligere slave – falder slemt igennem med sin manglende dannelse da han ikke kan skelne de græske myter fra hinanden.

Petronius’ budskab er at uden mådehold og dannelse er demonstration af rigdom og luksus ren dekadence og vulgaritet. Den pointe har stadig relevans for det 21. årh. hvor selviscenesættelse og vurdering af mennesker på grundlag af kapital og materielle statussymboler bestemt ikke er mindre end på Petronius’ tid.

Tutus’ luksuriøse skat

Offerindskrifter på genstandene fortæller at de er foræret til guden af romere og lokale gallere, beboere i den romerske provins, Gallien, gennem de første tre århundreder e.Kr. Helt centralt i den samlede skat står ni kar, indviet til Merkur af romeren Quintus Domitius Tutus. Alle karrene bærer indskriften: MERCVRIO AVGVSTO Q. DOMITIVS TVTVS – til Merkur Augustus fra Quintus Domitius Tutus. Den samlede vægt af hans offergave af 93 procent rent sølv er 8.722 gram. De otte af værkerne er af en kvalitet som placerer dem blandt de relativt få, enestående sølvkar vi har bevaret fra det romerske imperium.

Servicet er ikke fremstillet i Gallien. Den høje kvalitet tyder på en byromersk oprindelse. Det har været brugt, men hvor og hvor længe? Kan det være bragt til Gallien af Tutus, som vi ikke kender fra andre sammenhæng, eller en arving til den oprindelige ejer i forbindelse med en udstationering? Hvilken begivenhed har udløst ofringen til guden for velstand og handel? Vi ved det ikke. Men noget forårsagede at karrene endte sammen med de andre dele af Merkurtemplets sølvskat under fliserne i søjlegangen, hvor de ikke blev hentet igen – altså ikke før 1830.

De fine kar har ingen tilknytning til Merkur, men til græsk-romersk mytologi og litteratur samt dionysiske/bacchiske scener, som alle hører hjemme i den romerske elitekultur. Disse pragtgenstande nuancerer Romerrigets brug af luksus. Gennem litterære kilder har vi stor viden om samtidens holdninger til luksus, fra Senecas, Sallusts og Plinius den Ældres puritanske fordømmende skrifter om den skadelige virkning af overflod på den sunde romerske sjæl, til satiriske fortællinger om latterlig, absurd dekadence, som middagen hos Trimalchio. Vi kan stadig skrive under på Valerius Maximus ord fra 1. årh. e.Kr.: ’Luksus er en sød gift som det er nemmere at fordømme end undgå.’

Middag med Trimalchio – et lydunivers

I "Beriget & Beruset" blev fortællingen om Trimalchio omskabt til et lydligt univers, udviklet i samarbejde med podcast-producenten *ThirdEar*. Iført trådløse hovedtelefoner kunne publikum bevæge sig rundt i udstillingen mens de lyttede til fortællingen. Lydsporet supplerede den skriftlige formidling som en alternativ indgang til udstillingen og understregede den nutidige relevans gennem et blik på luksus, dekadence og kulturel kapital som et universelt emne.

Det er i tråd med at Glyptoteket har som ambition at fokusere særligt på lyd som formidlingsgreb. Det er ønsket at skabe lydlige og sanselige universer som understøtter udstillingernes indhold på lydmediets egne præmisser, f.eks. gennem musik og lyd-kulisser som udgør andet og mere end oplæsning. *Middag med Trimalchio* blev derfor dramatiseret gennem et lydligt univers med baggrundsløde af festende mennesker og andre lydeffekter.

Lydformidlingen blev evalueret gennem interviews med gæster. Evalueringen viser at lydformatet tiltalte et bredt publikum, at publikum havde oplevelsen af at være tilstede sammen med de festende romere, og at denne type indblik i fortiden blev oplevet som yderst meningsfuld i forhold til udstillingens tema og genstande.

Børneaktiviteter og undervisning

Til udstillingen blev knyttet et materiale til børnefamilier med titlen "På skattejagt med Merkur". Med det kunne familierne på egen hånd løse opgaver og gå på jagt efter motiver i skatten. Også skoler var indtænkt som målgruppe med undervisningsforløbet "Druk & dannelse", udviklet i samarbejde med gymnasielærere og testklasser. Forløbet inkluderede et klassesæt med arbejdsmaterialer samt en pakke med forslag til videre læsning af relevante, skriftlige kilder.

Gæster i udstillingen lytter til fortællingen om Trimalchios middag. Foto: Kim Nilsson

Beriget & Beruset,
Glyptotekets 'Bissensal' 2018.
Foto: Anders Sune Berg

“

Skatten dukkede op i det område i Normandiet der gennem Julius Cæsars Gallerkrige i 1. årh. f.Kr. blev lagt ind under det romerske rige, den romerske provins Gallien, der senere er blevet så berømt fra tegneserierne om Asterix og Obelix.

”

I forbindelse med udstillingen samarbejdede museet med en helt ny målgruppe, nemlig guld- og sølvmedeuddannelsen på erhvervsskolen NEXT. På baggrund af studier af udstillingen skabte eleverne deres egne fortolkninger af de antikke luksusgenstande. I perioden juni til august blev disse udstillet på Glyptoteket under titlen "LUKSUS/LUXURIA - Kunsthåndværk på tværs af årtusinder". Hertil blev udarbejdet et lille katalog som præsenterede elevernes egne udsagn om relationen til de antikke genstandes teknik, æstetik og design.

Skatten og Glyptoteket

Sølvskatten har en betydning for Glyptotekets samling, som rækker udover dens umiddelbart medrivende pragt. Den stammer fra perioden hvor museets samlinger inden for romersk skulptur er stærkest, hvorfor den har stor betydning for forståelsen af romersk stensulptur i de første par århundreder e.Kr. På Glyptoteket fik udstillingen en helt særlig klangbund i udstillingsrummet hvor Carl Jacobsen, i samarbejde med arkitekt Vilhelm Dahlerup og billedhugger Vilhelm Bissen, i 1890'erne indrettede sale med klare citater fra antikken. Mosaikgulve, friser med antikke motiver, og lofter med mindelser om Pompeji taler direkte sammen med motiverne på den fantastiske sølvskat. Udstillingsrummets arkitektur medvirkede således, sammen med lydsporet, til at hensætte gæsterne i et sanseligt univers der samlet set understøttede udstillingens kernefortælling om luksus.

Elever fra erhvervsskolen NEXT skabte deres egne fortolkninger af luksus. Her et diadem, inspireret af guden Merkurs bevingede hat. Foto: Ana Cecilia Gonzalez

